

Оксана Кравченко, Алла Войтовська

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ВПО: ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР

Експертами, які працюють з цією проблематикою, відзначається, що українські ЗМІ постійно, добровільно чи мимоволі, ігнорують проблеми жінок, які перебувають у зоні конфлікту. Гендерне насильство або взагалі не згадується, або ж зазначається тільки разом з іншими порушеннями, як наприклад, порушеннями майнових прав (крадіжками або незаконною конфіскацією майна), вчиненими проти широких соціальних груп (наприклад, вимушених переселенців/біженців). Через те, що гендерне насильство в зоні конфлікту так наполегливо ігнорується, цей злочин маргіналізується. Внаслідок такого ставлення ця проблема ніколи не була об'єктом ретельної уваги громадянського суспільства та жодного разу не була включена до списку першочергових вимог, висунутих до уряду. Представники Міжнародної федерації за права людини (FIDH), які активно співпрацюють з Міжнародним кримінальним судом (МКС), також заявляють про те, що в Україні замовчуються факти згвалтувань, вчинені на сході держави.

Крім того, проведений аналіз судової практики свідчить про те, що:

- 95% позовів, які розглядаються з приводу застосування ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішнього переміщення осіб», подаються жінками;
- неотримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб або необізнаність з іншими формальними вимогами доволі часто стає перепорою для отримання жінкою захисту своїх прав в суді, оскільки суди залишають відповідні позовні заяви без руху;
- основними категоріями справ за участю жінок-ВПО є сімейні справи (стягнення аліментів, розірвання шлюбу, встановлення факту народження дитини), соціальні (отримання адресної допомоги, оскарження відмови у виплаті пенсії за новим місцем проживання), адміністративні (оскарження відмови в реєстрації як ВПО), трудові (розірвання трудового договору).

У серпні 2016 року Спеціальна моніторингова місія в Україні (СММ) видала тематичний звіт «Внутрішнє переміщення в Україні», який висвітлив важливі проблеми, пов'язані з гендерною тематикою. Звіт зазначив, зокрема, що більше половини співрозмовників були дорослі жінки; більшість ВПО – це жінки, які наражаються на велику кількість випробувань соціально-економічного характеру, пов'язаних з житлом, гуманітарною допомогою та навчанням в школі їхніх дітей; а також про наявність повідомлень, що дорослих чоловіків залучали до примусових робіт з викопування траншей чи побудови барикад.

Незважаючи на нестачу послідовних деталізованих даних, зібраних органами державної влади, з'ясовано, що жінки, діти та люди похилого віку формували більшість ВПО. Чоловіки були схильні залишатися для того, щоб брати участь у бойових діях чи охороняти землю та власність. Багато чоловіків призовного віку ухилялися від реєстрації в якості ВПО через

побоювання мобілізації [2]. Так само вони утримувалися від подання заяв на отримання спеціального державного дозволу в'їзду-виїзду, необхідного для перетину лінії зіткнення (як це передбачено Тимчасовим порядком здійснення контролю за переміщенням осіб в охоплених конфліктом районах), через переконання, що такі дозволи видаються разом з повістками.

У західній Україні матері та жінки солдатів виражали невдоволення щодо чоловіків-ВПО, які проживають на території західних областей. Вони переконані, що чоловіки-ВПО повинні брати участь у бойових діях на сході України замість їхніх чоловіків та синів.

Деякі з жінок до свого переїзду займалися наданням сексуальних послуг. Всі жінки вдавалися до надання сексуальних послуг як до засобу виживання. Вони також повідомили, що робота була ризикованою, і тому вони не відчували себе у безпеці [1]. Зокрема, жінки зазначили, що іноді вони відчували загрозу того, що їхнє походження буде викрито і тому вони намагалися уникати будь-яких згадок про ситуацію на Донбасі.

Відомо, що існує різне ставлення до чоловіків та жінок на блокпостах. Наприклад, як повідомляється, до жінок та людей похилого віку ставлення на блокпостах було кращим, ніж до чоловіків, до яких скоріше ставилися з підозрою. Крім того, чоловіки перебувають під ризиком арешту чи мобілізації на блокпостах [1].

Список використаних джерел:

1. Берлінська М. Жінки на війні [Електронний ресурс] / М. Берлінська. – Режим доступу: <http://voxukraine.org/2014/12/19/%D0%B6%D1%96%D0%BD>
2. Тематичний звіт ОБСЄ «Внутрішнє переміщення в Україні» від 12 серпня 2016 року.